

Primjena suvremenih metoda u obrazovnom radu: novi pristupi u nastavi likovne umjetnosti u srednjim školama

Salamon Rohaček, Jasna

Source / Izvornik: **Zbornik II. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti (Zagreb, 27.-29. travnja 2006.), 2007, 87 - 90**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:254:993304>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

Primjena suvremenih metoda u obrazovnom radu: novi pristupi u nastavi likovne umjetnosti u srednjim školama

Pojmovi

Krećemo od pojmovnih odnosa: pojmovi suvremeno i novo ne poklapaju se nužno, čak ni često. Suvremeno je pripadno sadašnjem (trenutku), novo je još neviđeno.

U području metoda i postupaka koji se odnose na nastavu likovne umjetnosti u srednjim školama ponajprije ćemo razlikovati sredstva i pomagala od pristupa, a zatim od metoda. Pristup u nastavi određen je i određuje izbor obrazovnih metoda i postupaka; metode koriste sredstva i ne ovise nužno o njima. Tako je sasvim moguće nastavi pristupiti tradicionalnim metodama, uporabljujući sasvim nova sredstva i pomagala. U tom slučaju mogli bismo reći da putujemo u novim kolima starim putovima. Sada dolazimo do sljedećeg i najvažnijeg: pitamo se kamo i zašto putujemo.

Ciljevi

U promišljanju metoda tako nužno polazimo od ciljeva nastave likovne umjetnosti. Složimo li se oko tvrdnje da je temeljni CILJ nastave likovne umjetnosti ponajprije osvijestiti kod učenika ono što doslovno percipira – formu, zatim osvijestiti cjelovitost i gotovo nesavladivu složenost umjetničkog djela u tumačenju njegova značenja i, konačno, uputiti ga na interakciju ili sveobuhvatnu povezanost čovjeka i okoline, društva i prirode u njegovu nastajanje, time rješavamo i problem pristupa. Metode i postupci u funkciji su ciljeva i pristupa, dakle međuovisni.

Načelno

Ako polazimo od prirode čovjekove percepcije svijeta kao dominantno ikonične, onda je vizualni odgoj pažnje na prvo mjestu u tom području.

Konkretno gledajući, svaki bi postupak u nastavi likovne umjetnosti, osim razvoja općih i posebnih kognitivnih sposobnosti i vještina, trebao pridonositi stjecanju kompetencija za upoznavanje biti umjetničkog djela i na taj način razvijanju visokih kriterija u njegovoj prosudbi; zatim razvijanju kriterija odabira kvalitetnih sadržaja i potrebu za promjenom vlastite okoline u skladu s tim kriterijima.

Cjelovitost i složenost djela usporediva je s univerzumom; stoga nam je u nastavi korelacijski, interaktivno povezati likovno djelo sa sadržajima ostalih nastavnih predmeta. Znamo da se školski predmeti danas, nažalost, u učeničkim glavama ućahuruju u izolirane cjeline, najčešće nepovezane s praktičnim životom, ostajući tako puke, uglavnom beskorisne apstrakcije. U slikovitom smislu govori se o »ladicama« u koje se smještaju različiti sadržaji; one se ispražnjavaju nakon svake provjere kako bi se oslobodilo mjesto za nove sadržaje.

Iz toga slijedi da, ukoliko podučavanjem želimo postići trajniju promjenu u svijesti učenika, količina podataka namijenjena usvajanju mora biti u funkciji njihove kakvoće. Dakle, podučavajmo malo, ali temeljito.

Usvajanje činjenica treba provjeriti iskustvom; jedino tako usvojene, one ostaju trajno pohranjene u učeničkoj svijesti, a umjetničko djelo postaje polazište i poticaj samorazvoju.

Konačno, svjesni smo posvemašnje INFORMATIZACIJE i internetizacije društva, ali i poplave agresivnih, napose banalnih sadržaja vizualnih medija, koji prethodne postavke (vizualnost percepcije) svestrano koriste u marketinške svrhe. Stoga je zahtjev za oblikovanim kritičkim i selektivnim pristupom sadržajima vizualne okoline danas veći nego ikad. U protivnom, znači u uvjetima nekritičkog prihvatanja banalnosti, manipulacija neosvijještenim opažanjem konzumenata postaje zagarantirana.

Zbog svega toga odlučujemo se za »nove« metode i postupke koji razvijaju kritičku svijest pojedinca i njegove kreativne snage, a ne autoritarne metode koje se temelje na pukoj informaciji.

Stanje danas

Problemi u izvođenju nastave likovne umjetnosti odnose se prvenstveno na broj nastavnih sati, broj učenika u odjeljenjima i neujednačeni pristup samoj koncepciji tog predmeta. Ovo posljednje inducira relativno suprotstavljene nastavne sadržaje i apsolutno suprotstavljene nastavne metode. Iako je nastavnim planom i programom određeno ono što, nije i ono kako; na tom području realno postoji izvjesna polarizacija između tradicionalnog, autoritativnog i novijeg, interak-

tivnog pristupa. Mi se zalažemo za interaktivni pristup i nje-mu prikladne metode.

Kadar

Izvođenje nastave likovne umjetnosti povjereno je profeso-rima povijesti umjetnosti (Filozofski fakultet), nastavnicima s Likovne akademije (nastavni smjer), umjetnicima, struč-njacima likovne struke bez metodike nastave likovne umjet-nosti, nastavnicima povijesti, hrvatskog jezika i književno-sti, glazbene umjetnosti, a ima i biologa!

Važeće KONCEPCIJE o nastavi likovne umjetnosti u najšir-em smislu kreću se od:

– Informativnog pristupa: faktografskog, ekstenzivnog na-brajanja činjenica vezanih uz likovna djela i razdoblja; ova-kvom pristupu u nastavi niti je prijeko potreban stručnjak niti djelo ni reprodukcija.

– Povijesnog pristupa u kojem se uz faktografiju uče, često bez razumijevanja, napamet, sažeti opisi i odrednice već uči-njenih analiza. Sama djela ili se ne prezentiraju ili su dana u obliku nekvalitetnih, malih ilustracija, koje zadovoljavaju samo na razini shematskog prepoznavanja: aha, to sam već vidio! Ovdje je ipak »potreban« stručnjak.

– Danas je u usponu pristup u nastavi koji zanemaruje fak-tografiju, a djelo je samo polazna pozicija za *samokreaciju*. On je omiljen i kod nastavnika i kod učenika, napose ako su grupe učenika male a materijalna sredstva dostupna, jer ni-koga ni na što ne obvezuje; takav pristup podržava se na Za-padu na svim nivoima, a nastavu obično izvodi likovni pe-dagog.

– U tržišnom smislu poželjan je i pristup u kojem su sadržaji svedeni na nacionalnu povijesno-kulturnu baštinu i suvre-menu »umjetničku« proizvodnju u funkciji turističke pro-midžbe. Naime, informacija o tome što se sve može naći na nekoj lokaciji a moglo bi privući platežnog konzumenta. Bilo koji »stručnjak« može voditi takvu nastavu, dok je vi-zualni materijal potreban samo na razini opće informacije.

– U metodici nastave likovne umjetnosti suvremene metode ili novi postupci temelje se na razvijanju dubljeg, intenziv-nijeg, problemskog pristupa sadržaju likovne umjetnosti – likovnom djelu – u kojem pristupu kroz njegovu rekonstruk-ciju osvještavamo svu složenost djela. U ostvarivanju tog, temeljnog zadatka nastave prije svega potrebna je nastavni-kova dobra volja; zatim samo djelo ili njegova kvalitetna re-produkcija te elementarni tehnički uvjeti.

– Mi polazimo od koncepcije prof. Milana Preloga, čijom je zaslugom likovna umjetnost kao obvezan predmet uvedena u gimnazije još davne 1960. g. To je zahtjev za pristupom samom likovnom djelu kako bismo ga naučili čitati. Na tom je tragu i dugogodišnji pedagoški i znanstveni rad prof. Ja-dranke Damjanov koja bit umjetničkog odgoja vidi kao osvještavanje osjetilnosti, iskustvo djela, podučavanje cjelo-vitosti i poticanje interakcije.

Suvremene metode

Praksa podučavanja koju smatramo suvremenom u nastavi likovne umjetnosti je *interakcija*. Ona vodi prema uključiva-nju svih misaonih i kreativnih potencijala učenika i nastavnika u rekonstrukciji djela, a ne prema memoriranju i pro-vjeravanju sve brojnijih činjenica. One su danas ionako sva-kome dostupne, bar na razini informacije u smislu »copy-pa-ste«. To ne znači da rekonstrukcija likovnog djela izbjegava činjenice, naprotiv, one su tu u funkciji spoznaje složenog odnosa između čovjeka pojedinca i okoline.

Interakcija nastavnika i učenika ostvaruje se samo u *surad-ničkom* odnosu, slobodno i bez straha. Suradnički odnos tra-ži, zahtijeva nove nastavne *metode i oblike rada*: vježbu, diskusiju, zagonetku, igru, radionički tip nastave i grupni rad bilo koje vrste; suradnja ne podnosi prisilu, nego nastoji na kooperativnosti, naravno uz poštovanje dostojnosti situacije.

Naime, tradicionalni postupci *frontalnog* izlaganja ne mogu pribaviti ni dovoljno dugu ni dovoljno intenzivnu pažnju us-prkos mogućoj motivaciji; bez obzira na sadržaje, efektivno pratimo najviše 15 minuta predavanja.

Nova nastavna praksa bazira se na odnosu spram likovnog djela koje je po sebi začudno i neodoljivo; tako je i izbor po-stupaka uglavnom u funkciji *prezentacije* materijala. U tom smislu važno je raditi s djelom ili kvalitetnom reprodukci-jom. Razvojem medija proširene su mogućnosti prezentaci-je djela (videozapis, film, digitalne fotografije, velika pove-ćanja, kompjutorski crteži i rekonstrukcije, animacije, papir-nati modeli itd). Pritom je važna visoka rezolucija i vjerna reprodukcija.

Novi mediji, informatička sredstva i tehnička pomagala olakšavaju, proširuju i unaprjeđuju nastavni proces pod pret-postavkom njihove primjerene uporabe. Ovdje se nameće potreba informatičke i tehničke kompetencije nastavnika i relativne tehničke opremljenosti škole.

Kako su učenicima sva sredstva ne samo dostupna nego i na-metnuta u svakom smislu, njihovu je pozornost teško zaro-biti samo atraktivnim vizualnim sadržajem.

I s toga se razloga u nastavi koristimo *novim postupcima*: za-gonetkom, kontrastnim šokom, uvođenjem glazbe, glume i plesa, rješavanjem različitih složenih zadataka, složenim vježbama i drugim postupcima kao što je izlazak na teren, putovanje itd. Od nastavnih metoda u tom smislu poticajan je i rad u paru, grupi, igra, razgovor, pokus, diskusija, deba-ta; a prije svega radionički tip nastave.

Dio nastavnika svjesno se i kontinuirano koristi novim me-todama nastojeći nastavni proces i sebi učiniti dinamičnijim i zanimljivijim.

Modernost pristupa likovnom djelu u nastavi kontinuiru u nizu postignuća:

* Ponajprije, u dosljednoj razradi plana i programa nastave likovne umjetnosti od 1960. (M. Prelog, R. Ivančević, J. Da-mjanov)

* Zatim u izradi više udžbenika i priručnika za nastavnike (J. Damjanov, D. Janda, R. Ivančević, M. Bačić i J. Mirenić-Bačić, J. Mirenić-Bačić i K. Ratković)

* U metodici nastave likovne umjetnosti na Filozofskom fakultetu i Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu

* U radu seminara i stručnih vijeća u funkciji stručnog usavršavanja nastavnika likovne umjetnosti Zavoda za školstvo RH

* U provođenju stručnih ispita nastavnika likovne umjetnosti Zavoda za školstvo RH

* U razvoju radioničkog tipa nastave na više mjesta i razina u zemlji

* U osnivanju grupe Avangarda za izradu metodičkih primjera i radnih materijala za nastavu (osnivač J. Damjanov)

* U osnivanju Udruge za promicanje nastave likovne umjetnosti (J. Salamon)

* U uključenju u medijski prostor postavljanjem otvorene stranice na internetu, s metodičkim primjerima za nastavu na svim nivoima (osnivač J. Damjanov)

* Osim spomenute metodike na fakultetskoj razini, već 12 godina postoji i Slobodna škola radioničkog tipa za svestrano upoznavanje likovnog djela u Centru za kulturu i obrazovanje Zagreb, koju vodi prof. dr. J. Damjanov.

U skladu s prethodnim predlažemo svestranu uporabu metodičkih primjera i radnih materijala za nastavu likovne umjetnosti, koji su dostupni na internetskim adresama:

<http://infoz.ffzg.hr/msp/>

msp.fsb.hr

Na raspolaganju je više od 2000 vježbi i interaktivnih igara; u pripremi su nove igre i videozapisi.

Metodičke primjere i njihovo postavljanje na internet kao projekt utemeljila je prof. J. Damjanov 1998. osnivajući grupu Avangarda. Većina primjera potječe iz radionica CKO Zagreba koje vodi prof. Jadranka Damjanov.

Grupa Avangarda već pet godina radi na projektu *Metodičke sintagme i paradigme* s ciljem internetske edukacije nastavnika, izrađujući radne materijale za nastavu na svim nivoima. Članovi grupe pod vodstvom dr. J. Damjanov kontinuirano obogaćuju medijski prostor metodičkim primjerima i interaktivnim sadržajima – igrama, koji bitno osuvremenjuju nastavni proces uvodeći radionice i relaksirajuće obrazovne sadržaje.

Članovi Avangarde izradili su i nastavni plan i program u funkciji rasterećenja učenika. Jedan dio njih izrađuje udžbenike i priručnike za osnovnu i srednju školu.

Dakle, modernost u pristupu nastavi povijesti umjetnosti nije novost, novi su mediji.

Summary

Jasna Salamon Rohaček

Implementation of Modern Methods in Educational Work: New Approaches in Teaching Visual Art to Secondary-School Students

The nature of human perception of the world is essentially iconic. Therefore, the visual training of attention is of primary importance in the field of education. Since today we are witnessing overall informatization, but also a flood of banalities in the visual media, the necessity for specially designed, critical, and selective approach to information in our visual surrounding is more urgent than ever. If such an approach is missing, the way is open for manipulation by unconscious perception. The aim of teaching art in secondary schools is primarily to make students aware of the almost impregnable complexity of a masterpiece of visual art and then point to the all-encompassing relatedness between man and his environment, between the society and nature, in the creation of that masterpiece. Then we should correlate this insight to the other segments of the teaching programme, since unfortunately they mostly remain isolated units, encapsulated in our students' heads and practically unrelated to everyday life: mere abstractions and mostly useless. We should opt for those methods in teaching visual art that encourage the development of both general and specific cognitive abilities and skills, for procedures that establish criteria for the assessment of the quality of art and for the selection of high-quality material in shaping one's environment, and for methods that use the very work of art as a starting point, activating the creative and non-authoritarian forces of self-development that are not strictly information-based. Interaction is established in a cooperative relationship, freely. The teaching methods and forms of work that facilitate such interaction include problem solving, discussions, riddles, games, workshops, and group work. The demand that there should be art classes in schools was expressed as early as the 1960, in the programme proposed by Milan Prelog. The modernity of his approach was reflected in a number of achievements: the consistent development of plans and programmes for art classes, the production of several textbooks and handbooks, the promotion of workshop activities in art teaching, seminars, and teachers' professional training, the establishment of a group that developed teaching material and examples, the founding of an association that promoted art teaching, and eventually the incorporation of art education in the media.

The aim of methodology classes, held at the Faculty of Philosophy and the Academy of Fine Arts in Zagreb, has been to develop a more profound, more intense and more problem-oriented approach to the content of visual art – the artwork – whereby its reconstruction should lead to an increased awareness of its complexity and meaning. Beside

the aforementioned methodology classes at the university level, there has been a workshop-type »free school« for developing a universal type of knowledge on art at the Centre for Culture and Education, founded 12 years ago. The Avangarda Group has been working for five years now on the project of Syntagm and Paradigm in Methodology, with the goal of educating teachers how to use the Internet. Its members have developed a teaching plan and programme aimed at disburdening students, while some have also been working on the new textbooks, handbooks, and other teaching material. Moreover, an Association for Promoting Teaching and the Development of Teaching Materials has been founded. In conclusion, one may say that modernity has been present for some time in our approach to the teaching of visual art.

